



Τό θέατρον ἀναγεννᾶται. Τὴν πληροφoρίαν αὐτῆν μᾶς τὴν μεταδίδουσι τοὺλάχιστον οἱ κριτικοὶ τῶν ἡμερῶν καὶ οἱ βεκλάμας. Ποῖός ὄμως δὲν θά ποθοῦσε αὐτὴ τὴν ἀναγέννηση; Ἄλλὰ καὶ ποῖός ἀπ' αὐτοὺς ποῦ πραγματικά ἔχουσι τέτοιο πόθος δὲν θά ἤθελε μὴ μικρὴ ἐξήγηση, τί ἐννοοῦμε δηλαδὴ ἐπὶ λέμε ἀναγέννηση ἢ ἀνόρθωση. Πῶς ἐκδηλώνεται ἕνα κίνημα ἀνορθωτικόν. Ὁ κ. Μελάς, ὁ δραστήριος σκηνοθέτης τῆς «Ἐλευθέρας Σκηνῆς» καὶ τὸ εἶπε καὶ ἄφησεν ἐπαινετημένους νὰ ἐννοήθῃ ὅτι ἡ ἀνόρθωση θά ἐκδηλωθῇ μὲ τὴ σκηνοθεσία. Θά μᾶς ἐπιτρέψῃ στὸ ζήτημα αὐτό νὰ ἔχωμε κάποιες ἀντιρρήσεις. Τὸ νὰ δεχθoῦμε ἀναπιφύλακτα αὐτὴ τὴν ἀρχὴν θά ἔμοιζεν ὡς ἂν νὰ θεωροῦσαμε, ὅτι μὴ μοντέρνα κυρία ποῦ σιγάζει τὸ σπῆτι τῆς μὴ πολὺ γοῦστο μπορεῖ νὰ πιστεύῃ ὅτι τοῦ δάξει ἔτσι καὶ ἠθικὰ θεμέλια. Καὶ ὅμως δὲν συμβαίνει πάντα νὰ καθορῶνται τίμας φασελιᾶς στὰ καλοσχηματισμένα σπῆτια. Λέγοντας αὐτὸ δὲν θέλομε διόλου νὰ παραγνωρίσωμε τὴ σημασία τῆς σκηνοθεσίας, καὶ στὴν προκειμένη περίπτωσιν τῆ σκηνοθετικῆς ἐργασίας τοῦ κ. Σπύρου Μελά. Εἴμεθα πρῶτοι ποῦ θά τοῦ ἀναγνωρίσωμε τοὺς μύθους του. Στὸ κεφάλαιον ὅμως αὐτὸ θά ξεχωρίσωμε τὰ πράγματα. Δὲν θά μπερδέψωμε τίς σκηνο-

θετικὰς ἱκανότητες τοῦ κ. Μελά μὲ κάποια ἄλλα ἀπλὰ πράγματα ποῦ ἀποτελοῦν τίς στοιχειώδεις προϋποθέσεις τοῦ θεάτρου. Τὸ νὰ γνωρίζουσι οἱ ἠθοποιοὶ τοὺς βόλους των καὶ νὰ μὴν κοροϊθεύουσι τὸ κοινὸ εἶνε στοιχειώδεις χρέεις τους. Τὸ νὰ ἐγείνῃ μὴ παράστασις ἐπιμεληγὴ εἶνε τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον τοῦ θεάου. Κι' ἂν ἀκόμα αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν ὑπῆρχαν πρὶν καὶ τὰ ἐπέβαλε ὁ κ. Μελάς δὲν εἶνε ζητήματα ἀξία γιὰ νὰ κριθῇ. Ὁ κ. Μελάς εὐθύνεται καὶ κρίνεται γιὰ τὰ ἔργα ποῦ διαλέγει καὶ γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον τ' ἀνεβάξει. Παραμένει λοιπὸν μυστήριον γιὰτὶ ἐδιάλεξε τὸν «Τιμποῦκ», ἕνα ψεύτικο ἔργο καὶ ν' ἀρχίσῃ τίς παραστάσεις τῆς «Ἐλευθέρας Σκηνῆς». Ὁ κ. Μελάς ἔπεσε στὸ ἴδιο λάθος ποῦ πῆρσι εἶχαν πῆσι οἱ διευθύνοντες τὴν ἐπαγγελματικὴν σχολὴν θεάτρου ἀνεδάξοντες τὴν «Πριγκηπέσσαν Μαλῆν». Τέτοια ὅμως λάθη δὲν ἐπιτρέπονται σὲ θεοὺς ἀναλαμβάνοντες τὴν εὐθύναν ἀνορθωτικῶν κινήσεων. Ἡ ἐπαγγελματικὴ σχολὴ τοῦλάχιστον παρῆστας φέτος δύο Ἑλληνικὰ ἔργα ποῦ ἔχουσι τὴν ἱστορία τους: Τὰ Κορακιστικὰ τοῦ Νερούλου δὲν εἶνε βίβλια οὕτε ἔργο σοβαρὸν οὕτε σάτιρα σοφῆ. Παίχθησαν ἴσως γιὰ νὰ δείξῃ ὁ σκηνοθέτης τῆς σχολῆς τίς σκηναϊκὰς ταχυδακτυλογραφίας του ποῦ ἔχουσι στὴν ἀλήθεια πάποιο γοῦστο. Ὅπως ὁποῖος εἶνε ἕνα Ἑλληνικὸν κομμάτι μὲ μὴ σημασία ἱστορικὴ καὶ δὲν δάττει ποῦ ἀνέθηκε στὴ Σκηνή.

Ἡ «Θουσία τοῦ Ἀβραάμ» ὅμως εἶνε ἔργο περιήγητο, καὶ ἱτα-ἱτα ὁ ἀντίποιος τοῦ «Ντυμποῦκ». Τὸ βυζαντινὸν μας μυστήριον ὁ πόνος κι' ἡ τραγικὴ στιγμή ἔχουσι πᾶσι τὸ ποιητικὸν τους νόημα. Ἡ ποίησις καθάρισε τὸ πάθος.

\*\*\*

Ἐπύνησε κανακάρικο κι' ἀκριδοκνηθρεμένο, νὰ πᾶς εἰς τὴν ἐξάρτησιν ποῦ σ' ἔχουσι καλεσμένον. Ντύσου νὰ βάλῃς σχολικὰ βόθρα τοῦ μισμοῦ σου καὶ ν' ἀκλουθᾷς τοῦ χάρου σου, ἀμ' ὄχι τοῦ κυροῦ σου.

Τέτοια κομμάτια δὲν ὑπάρχουσι πολλά, εἶνε σὲν ἀτόφιο δημοτικὸν τραγοῦδι. Ἀπὸ μίαν ἰσχνὴν ὑπόθεσιν, στενὰ θρησκευτικὴ, ὁ ποιητὴς τῆς «Θουσίας» ἐβάλε ἕνα ἀνθρώπινον, αἰώνιον δράμα. Ἀντίθετα, ἀπὸ μὴ ὑπόθεσιν ἐλόστελα ἀνθρώπινη, τὸν ἐρωτᾷ τοῦ Χουάν γιὰ τὴ Λέα καὶ αὐτῆς γιὰ κείνον, ὁ «Ἀν-Σκι» κατεσκεύασε ἕνα δαισιδαμονικὸν «Παράδοξον». Ἀπόδειξις, πῶς τοῦλάχιστον ἡ ἱκανότης νὰ ἰδῇ ζωντανὸς ἀνθρώπος, τοῦλάχιστον ἡ αἰσθησις τῆς φόρας, ποῦ δὲν λείπει ἀπὸ τὸν καθαρῶταρον Ἑλληνα. Γύρωφιν νὰ μπερδέψῃ τὸ θεατικὸν μὲ ἀτμοσφαιρῆς, τάχα ὑποβολητικῆς, ποῦ δὲ συγκινοῦν κανέναν. Γιατὶ κανεὶς δὲν φρικιά μὲ παραδοξότητες. Τὴ φρίκη, τὴν ἀγωνία καὶ τὸν τρόμον, τὰ καταλαβαίνουσι μονάχα σὲν συναισθήματα ἠθικὰ, μῆσα στὴν περιούγι τῆς τέχνης, καὶ ὄχι σὲν ἀνατροχιασμάτα τῆς ἐπιδερμίδος. Καὶ τέτοια ἠθικὰ συναισθήματα μονάχα τὸ ἐνδιαφέρουσι τὸ ἀνθρώπινον μπορεῖ νὰ γεννήσῃ.

Τὸν Ἀβραάμ, τὴ Σάρρα, τὸν Ἰσαάκ, τοὺς δούλους τίς δούλας τῆς «Θουσίας» τοὺς παρακολοῦθομε. Μᾶς συγκινοῦν. Εἶνε ἄνθρωποι. Δημιουργοῦν ἕνα κόσμον, καὶ συνεπῶς τὴν ἀτμοσφαιρα. Τὸν Χουάν, τὸν Μαντατοφόρον, τὴ Λέα καὶ τὸν πατέρα τῆς, τοὺς βλέπομε τυλιγμένους σ' ἕνα δίχτυ δαισιδαμονίας, σὲν ἀμορφῇ μᾶζα. Δὲν εἶνε ἄνθρωποι, καὶ δὲν δημιουργοῦν ἀνθρώπινον ἀτμοσφαιρα γύρω τους. Δὲν εἶνε ἐλεύθερα πλάσματα, κι' ἔτσι δὲν εἶνε τύποι

τραγικοὶ. Ἐνθὸς τὸ μεγάλο κατόρθωμά τοῦ ποιητοῦ τῆς «Θουσίας» εἶνε, ὅτι μπόρεσε νὰ πλάσῃ ἐλεύθερους ἀνθρώπους μῆσα εἰς στενὸν κύκλον ἀπόλυτα θρησκευτικῆς ὑποθέσεως. Ὁ Ἑλληνας, παίρνοντας ἕνα μῦθον εβραϊκόν, τὸν ὕψωσε σ' ἀνθρώπινον ὑπόθεσιν. Ὁ εβραϊκὸς τὴν ἀνθρώπινον ὑπόθεσιν τοῦ ἐμᾶκρνε, κἀνοῦτᾶς τὴν πολυνοεβραϊκὸν μῦθον.

Ἐνα ἄλλο ἐπίσης οὐσιαστικὸν λάθος εἶνε ὅτι τὸ ἔργο ἐχαρακτηρίστηκε θρησκευτικόν. Ποῦ βλέπομε ὅμως τὸ θρησκευτικὸν τοῦ στοιχείου. Δὲν κρίνομε μὴ μᾶτι χριστιανικὸν ἕνα ἔργο εβραϊκόν. Κάθε ἄλλο. Ἰποστηρίζομε ὅτι τὸ ἔργο εἶνε ἀντίθετον μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ὀρθοδόξου εβραϊσμοῦ. Ἐκεῖνο ἀκριβῶς ποῦ διακρίνει τὴ θρησκεία τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τὴ θρησκεία τῶν Ἑλλήνων εἶνε, ὅτι οἱ μὲν Ἑβραῖοι θεωροῦν ὅτι τὸ αἰσθητικὸν στοιχεῖον, τὸ ἄρατον, ἐπιηδᾶ μῆσα ἀπὸ τὴν ἠθικὴν ποῦ εἶνε δημιουργημᾶ τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι ἔργο τῶν ἀνθρώπων, ἐνθὸς οἱ Ἑλληνας ἐπίστευαν ὅτι μῆσα ἀπὸ τὸ ἄρατον ἐπιηδῶσε τὸ ἠθικὸν στοιχεῖον. Μὴ συνχωροῦν καὶ ἕνας ὄμιλος αἰσθητῶν σπουδαστῶν τοῦ Ταλμουθ θά ἐθεωροῦσε τὸ «Τιμποῦκ» ἔργο profane, θά ἐθεωροῦσε τὴν ἐκδήλωσιν αὐτῆς βεβήλωσιν τῆς θρησκείας. Ἰότερα καὶ ὁ ἀπλοῦστερος τῶν ἀνθρώπων βλέπει καθαρὰ ποιά διαφορά οὐσιαστικὴ ὑπάρχει μετὰ εβραϊκῶν ἔργων ποῦ ἐπιηδῶν ἀπὸ πίστιν ὅπως ὁ Ἰωδ ποῦ μῆσα στὴ λυρικὴ μορφή ὑπάρχει δράμα καὶ ἰσχυρότατον τραγικὸν στοιχεῖον καὶ ἔργων ὅπως τὸ «Τιμποῦκ» ποῦ εἶνε φροῦτα καθαρῆς λογικῆς συλλήψεως καὶ ποῦ ἡ ὑπόθεσις καὶ ὄχι ἡ πίστις ἐστάθηκε ἀφορμὴ τοῦ ἔργου. Ὁ ἴδιος «Ἀν-Σκι» θά μποροῦσε νὰ γράψῃ μὲ τὴν ἴδιαν λογικὴ ἐκκολιά ἕνα ἔργο ποῦ νὰ στίκειται σὲ ἐπίπεδον ριζικὰ διαφορετικόν.

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ἀπορροῦμε πῶς ὁ κ. Μελάς ἐθεύσισε τίς τῶν κόποις γιὰ νὰ μοντέρν, ἀνακτιρῆτως κελᾶ, ἕνα ἔργο τὸ ὁποῖον οὕτε τέχνη εἶνε, οὔτε τίποτα καὶ μὴ τὸ ὁποῖον δὲν ἔπρεπε νὰ ἐμφανισθῇ μὴ προσκέθει ποῦ θέλει νὰ λέγεται ἀνορθωτικὴ.

Ἀποδίδομε μεγάλην σημασία στὰ ἔργα γιὰτὶ τὸ θέατρο ἀναγεννιέται πολὺ περισσότερο μὲ ἔργα παρὰ μὲ σκηνοθεσίας. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἔργα σὲν τῆ «Θουσία τοῦ Ἀβραάμ» προσφέρουσι στέν τόνον, ἐνθὸς ἔργα σὲν τὸ «Τιμποῦκ» δὲν προσφέρουσι τίποτα.

Ἡ κ. Μαρίκα Κοτοπούλη καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ ἠθοποιοὶ τοῦ θεάου ἐπικίξαν πολὺ καλὰ καὶ εὐσυνειδήτητα.

ΚΡΙΤΩΝ